Har patienten förstått?

När du har fyllt i det här kan du kontrollera att en patient eller en närstående har förstått, utan att det känns som ett förhör.

Det tar ungefär fem minuter. Skriv ut mallen, eller fyll i den på datorn i ett PDF-program.

Det här behöver du veta

Patientlagen säger hur informationen ska ges. Den ska anpassas till mottagarens ålder, mognad, erfarenhet, språkliga bakgrund och andra individuella förutsättningar. Den som informerar ska så långt som möjligt försäkra sig om att mottagaren har förstått innehållet och betydelsen. Kraven gäller all hälso- och sjukvård utom tandvård, också privat vård och kommunens hemsjukvård.

Undvik frågan ”Har du förstått?”. Patienter svarar ofta ja på den, vare sig de har förstått eller inte. Använd återberättande i stället. Du ber patienten eller en närstående berätta med egna ord vad du har sagt. Om något har blivit fel förklarar du igen, och sedan kontrollerar du en gång till.

Ställ frågan så att den prövar hur väl du har förklarat. Ska patienten göra något praktiskt, be hen visa hur. Två systematiska översikter visar att återberättande oftast ger bättre kunskap och egenvård. Den ena gällde personer med kronisk sjukdom. I den andra gav metoden effekt i 19 av 20 studier, oftast mätt direkt efter samtalet.

Fackord går bra att använda om du förklarar dem. Förklara först och säg sedan fackordet. Behövs tolk, välj en professionell tolk. Barn ska aldrig användas som tolk.

Källor: Patientlag (2014:821) 1 kap. och 3 kap. 6–7 §§; Socialstyrelsens termbank; AHRQ, Use the Teach-Back Method; Region Värmland, Teach-back i patientmötet; Talevski m.fl. 2020; Ha Dinh m.fl. 2016; Isof, Klarspråkshjälpen; Karliner m.fl. 2007; Vårdhandboken.

Exempel

Ahmed, undersköterska i kommunens hemsjukvård (påhittat exempel)

Ahmed ska förklara för en äldre patient och en närstående vad som gäller med dosetten.

Vem ska förstå?

- [ ] Patienten
- [ ] En närstående

Vad kan stå i vägen?

- [ ] Fackord
- [ ] Oro

Det viktigaste hen ska förstå

Ring sjuksköterskan om du undrar något om dosetten.

Min fråga för återberättande

- [ ] Berätta gärna hur du ska göra, så vet jag att jag har förklarat bra.
- [ ] Kan du visa mig hur du gör?

Tre ord jag förklarar först

Ordet	Så förklarar jag det
dosett	en ask med ett fack för varje dag och tid
ansvarig sjuksköterska	sjuksköterskan som har hand om dina läkemedel
vid behov	bara när du behöver det

Din tur, cirka fem minuter

Skriv aldrig namn eller andra uppgifter om patienter här.

1. Vem ska förstå?

☐ Patienten ☐ En närstående

2. Vad kan stå i vägen?

☐ Fackord ☐ Svenska som andraspråk ☐ Oro ☐ Nedsatt hörsel ☐ Tidsbrist

3. Det viktigaste hen ska förstå, i en mening

_____

_____

4. Tre ord jag förklarar först

Ordet	Så förklarar jag det

5. Min fråga för återberättande. Kryssa i en, eller skriv en egen.

☐ Berätta gärna hur du ska göra, så vet jag att jag har förklarat bra. ☐ Kan du visa mig hur du gör?

☐ Kan du förklara för mig var du ska vända dig om det här skulle förvärras?

Egen fråga

_____

Så använder du det du skrev

Ställ frågan i slutet av samtalet, innan du går. Om svaret skiljer sig från det du menade, förklara igen med andra ord och fråga en gång till.

Patientlagen säger att informationen ska ges skriftligt om mottagarens förutsättningar gör att det behövs, eller om hen ber om det. Lämna den då också på papper.

Vill du få ut det mesta av den här mallen?

I kursen Professionell kommunikation i vården går modul 2, Anpassa efter mottagaren, igenom vad olika mottagare behöver, klarspråk och återberättande.

Kursen finns på academy.geniusmotion.se. Introt och modul 1 är gratis att prova.

Mallen är ett stöd när du förbereder dig. Fakta i den är kontrollerade mot källorna i oktober 2026. Personerna i exemplen är påhittade.